

Бібліотека
«Слова Просвіти»

Книга 7

Анатолій Шевченко

ГЛУХНИЙ КУТ МАЛОРОСІЙСТВА

Київ
Український пріоритет
2012

ББК 66.2(4УКР)

Шевченко Анатолій

Ш37 Глухий кут малоросійства / Анатолій Шевченко. —
К.: Укр. пріоритет, 2012. — 32 с.
(Бібліотека «Слова Просвіти» ; кн. 7).

ISBN 978-966-2669-28-2

До сьомої книжки з серії «Бібліотека «Слова Просвіти» увійшли роздуми українського публіциста, літературного критика, журналіста, члена Національної спілки письменників України Анатолія Яковича Шевченка.

Над цим болючим питанням розмірковує автор і прагне знайти відповідь разом із читачами.

До книжки також включено нарис-спогад про Галину Блащук — дружину і друга письменника, який 19 серпня цього року зустрів своє 80-річчя.

Напередодні парламентських виборів 2012 року в Україні багато мовиться про єдність народу, суспільства. Чи можна цього досягти, коли одна частина народу — українці — прагнуть сильної й незалежної держави, а друга — малороси — годжають сусідам?

На обкладинці: мовні протести літа 2012.

Фото Олександра Литвиненка.

Упорядники серії Любов Голота, Євген Букет.

© Редакція тижневика «Слово Просвіти», 2012.

НАШЕ ЛИХО — ДАВНЄ Й СЬОГОЧАСНЄ

Минуло понад 20 років від дня проголошення незалежності України, а сподіваної радості з цього приводу нема. У чому ж річ? Мимоволі пригадується давня оповідь про те, як пророк Мойсей 40 років водив пустелею іудеїв з єдиною метою: аби люди позбулися усього рабського в душах — почуттів приниженості та меншовартості, схильності до холуйства.

Українців якась нечиста сила (у неї, власне, є ймення — але про це згодом) водить уже понад три з половиною сто-

ліття (від Переяславської угоди 1654 року). Рідною землею, щоправда, водить, зате й із метою, цілком протилежною Мойсеєвій: аби наш народ забув про честь і гідність, став слухняним виконавцем чужої волі, щоб це був уже не народ, а як пророчив Тарас Шевченко, «раби, подножки, грязь Москви». А ось вам і обіцяне ім'я «нечистої сили» — малоросійство.

Слова такого, може, й не існує, але проблема, ним означена, — наше лихо, давнє й сьогочасне. Саме малоросійство — головна причина всіх драматичних поразок України в боротьбі за незалежність. Гадаю, настав час визнати численні заслуги малоросів на ниві нищення України, і пропоную запровадити для них особливу нагороду — орден полковника Носа, того, що ще далекого 1708 року під час шведсько-російської війни провів таємним підземним ходом загін князя Меншикова в оточений ворогом Батурин. Там хоробрі царські вояки влаштували справжнє пекло: убивали жінок, дітей, навіть немовлят — брали за ноги і били головами об кам'яні мури. Так гартувалася «одвічна дружба двох народів».

Давно не можу зрозуміти, чого наші національні лідери — за винятком кількох осіб — не надають належного значення загрозі України від малоросійства. Адже про неї з тривогою і боєм ще на початку ХХ ст. писав наш видатний поет і мислитель Євген Маланюк.

А ось правителі московського царства, які «прірацівали» свої володіння за рахунок земель інших народів, відразу збагнули, що з українцями нічого не зробиш, доки живе українська мова. І заходилися нищити її усіма можливими способами. Першим став цар московської держави Алексей Михайлович на прізвисько Тішайший, той самий, що 1654 року учинив переяславську оборудку з гетьманом України Б. Хмельницьким — це про нього Тарас Шевченко писав: «Великий, славний, та не дуже». Цар наказав своїм емісарам в Україні палити українські книжки, і це нищення тривало аж до 1917 року, коли постала Українська Народна Республіка.

Після більшовицького погрому УНР і встановлення радянської влади боротьба з українством, українською мовою та українською історією — в різних формах, але переважно насильницьких — тривала аж до 1991 року.

Хоч як дивно, але в часи незалежності наступ на українську мову тільки посилювався. Він сягнув апогею 5 червня 2012 року, коли Верховна Рада в першому читанні ухвалила законопроект регіоналів С. Ківалова і В. Колесніченка «Про засади державної мовної політики», що дає право в усіх регіонах України запровадити статус російської мови як регіональної. Це прямий шлях до встановлення державного статусу російської мови в Україні, і не як другої мови, а як першої. Законопроект 3 липня 2012 року без будь-якого обговорення був ухвалений Верховною Радою у другому читанні (якого, по суті, не було). Думалося: хіба Президент підпише цей документ попри протести, що прокотилися всією Україною і навіть за кордоном, де є українська діаспора? Прийняття цього закону — шлях до сепаратизації України. За російською мовою, як і за угорською, польською, румунською мовами, стоять могутні держави, які розірвуть нашу країну. Тож, підписавши 8 серпня 2012 року скандальний мовний закон, Президент, по суті, виконав бажання російської сторони.

Регіонали зі своїми однодумцями комуністами і хисткими литвинівцями з Народної партії затуманюють людям мізки, мовляв, нічого страшного не сталося. Тим часом Президент В. Янукович вже 8 червня 2012 року перед початком чемпіонату Європи з футболу звернувся до гравців збірної України російською мовою, продемонструвавши усім громадянам, як воно далі буде.

Час, відведений історією для українців, уже майже вичерпаний. Якщо ми не отямимося, то зникнемо з лиця землі, як те плем'я аварів-обрів, спогад про яких тільки й залишився на цім світі, що у літописній присказці: «Погибоша, аки обри».

ГЛУХИЙ КУТ МАЛОРОСІЙСТВА

*Чи вже втомилась наша нація,
Чи недалеко до кінця,
Що в нас чудова профанація...*

Павло Тичина

Саме так: профанація всього того, що є складником українського державного організму. Наголошую: українського, а не будь-якого іншого. Річ у тім, що спроби створити державу з назвою Україна, але без національних реалій — без правдивої, несфальшованої історії, без повноцінного й повсюдного функціонування єдиної державної мови, без Української Церкви Київського патріархату, без української національної культури, вже були в нас.

Згадаймо, як наприкінці 80-х і впродовж 90-х років минулого століття (спорадично й досі) підносилися постать генерала царської армії й короточасного гетьмана України Павла Скоропадського.

Автори панегіриків на честь генерала-гетьмана особливо наголошували на державницькому характері діяльності Скоропадського: мовляв, заснував Українську Академію наук, відкрив Український університет, почав проводити ведення державної документації українською мовою і ще дещо.

Та ось у журналі «Слово і час» (1988, число 12) з'являється стаття знаного мовознавця, доктора філологічних наук Лариси Масенко «Читаючи спогади Павла Скоропадського» (згодом вона була вміщена в книжці авторки «Мова і політика» (1999, 2004 рр.) вже під виразнішою назвою «Феномен малоросійства: Павло Скоропадський»).

Лариса Масенко, спираючись на свідчення самого генерала-гетьмана, аргументовано довела, що П. Скоропадський справді будував державу, але не українську, а малоросійську, тобто залежну від Росії.

Глухий кут малоросійства

Не випадково з приходом до влади П. Скоропадського в Україну разом із ним повернулися великі землевласники, переважно росіяни або зросійщені представники інших національностей, що заходилися відбирати у селян землю, якою їх наділила влада УНР. Цікавий і такий факт: Павло Скоропадський довго не хотів українізувати один із корпусів своєї армії, хоч зробити це йому радив відомий тоді генерал царської армії Лавр Корнілов. Ментально П. Скоропадський уже не був українцем. Він, зі ще більшою підставою, ніж Сталін, міг сказати про себе, що «він — людина російської культури», точніше, мабуть, було б ужити інше означення: малоросійської.

П. Скоропадський походив із роду відомого колаборанта Івана Скоропадського (по лінії брата Василя), який тривалий час був сподвижником Івана Мазепи, але у вирішальний момент пішов не за Мазепою, а за Петром І. Як бачимо, традиції колаборантства в роду Скоропадських були давні. Перейти на бік сильнішого не вважалося чимось непристойним. Тимто патріотизм таких, як П. Скоропадський, був не глибинним, від серця, а, сказати б, етнографічним. Тут доречно згадати слова видатних російських діячів літератури, які охоче декларували свою любов до України. Згадаймо вірш поета Олексія Толстого:

*«Ти знаєш край, где вьсьо обільем дишит,
где рекі льютя чіще сєребра».*

Чи висловлювання іншого російського класика, Івана Буніна, який немало казав добрих слів про Україну. Зокрема такі (в перекладі): боролася Україна, падала, підіймалася, знову боролася, гинула... Та, слава Богові, все це в минулому.

Оце «слава Богові», що боротьба українців за волю уже в минулому, характерне для майже всіх росіян. А щодо колишнього українця П. Скоропадського, то Л. Масенко наводить дуже характерне для генерала-гетьмана зізнання: «Я люблю російську мову, українці її терпіти не можуть... Я люблю се-

редню Росію, Московщину...» Для малороса дуже характерно хвалити чуже і водночас ганити своє, при цьому, як завжди, передаючи куті меду: якби українці терпіти не могли російську мову, як пише П. Скоропадський, то так легко не піддавалися б русифікації й не ставали малоросами собі й нації на ганьбу.

Ще одним прикладом збудувати квазіукраїнську державу може бути так звана УССР (Українська Советська Соціалістична Республіка). Геніальна придумка-обманка більшовиків — гасло «заводи й фабрики робітникам, землю — селянам» відіграла фатальну роль у долі України. І ті, і ті жорстоко розплатилися за свою легковірність: голодомори, знищувальне розкуркулення, безкінечні репресії, пригнічення духу людини — така була відплата за віру в примарні ідеали комунізму. Пам'ятаймо мудрі слова Дмитра Павличка:

*«Здох тиран,
Але стоїть тюрма».*

Стоїть та тюрма у наших головах, у наших душах. Що ж із нами коїться? Чого ми упродовж ось уже принаймні чотирьох століть не можемо стати на ноги — не можемо, не вміємо чи вже й не хочемо? Чого не вчимося ні на своїх помилках, ні на чужих? Чого інші народи перетворюють поразки на перемоги, а ми навпаки — перемоги на поразки?.. То що над нами тяжіє — небесне прокляття чи власна недолугість? Над цим і поміркуймо далі.

Гадаю, не зайвим буде ще раз зробити короткий екскурс у минуле й нагадати тим, хто виховувався на царсько-російській і советсько-російській історіографії, — коли і як з'явилися на світ Божий малороси й Малоросія. Наша історія до 1654 року не знала малоросів і Малоросії — і те, й те плід звихнутих на великодержавництві ідеологів Московського царства. У нас була Мала Русь — так ще називалася Галицько-Волинська держава, щоб не плутати її з Великою (Київською) Руссю. Великою Руссю ще називали Українську державу Бог-

дана Хмельницького. Мешканці обох держав звалися русичами чи русинами — пращурами сучасних українців. Ідеологічні ворохобники Московського царства в 1662–1663 роках заснували Малоросійський приказ для нагляду за Україною. Але він проіснував недовго. І вже Петро I, приватизувавши нашу назву Русь і проголосивши Російську імперію, 1722 року запровадив Малоросійську колегію, яка перебрала на себе функцію управління вже фактично колонією, що була нещодавно Україною. І в офіційних паперах Російської імперії Україну почали називати Малоросією, а її мешканців — малоросами. Згодом буде запущено в обіг вигадку про так звану «триєдину Росію»: «Великая, Малая і Белая Росія». Україну як державу, що почалася з Русі (зі столицею у Києві), правителі Російської імперії «упразднілі». У советські часи цю версію удосконалили так: «Київська Русь — колиска трьох братніх народів — російського, українського і білоруського». Советські ідеологи зробили ставку на історичне безпам'ятство народів — мовляв, ніхто не замислиться над очевидним фактом: київське дитя пролежало в колисці 10 століть в очікуванні появи «старшого брата» — московського «ребйонка» (Київ виник у II столітті, а Москва — у XII). Отак народжуються міфи і легенди, яким вірять навіть видатні люди. Ось і О. Пушкін, людина «з розумом і талантом», як він про себе цілком слушно сказав, напише: «Це ще треба з'ясувати, чого і як край, що його називають Малоросією, був відторгнутий од Росії». Ні розум, ні талант не допомогли поетові тверезо та об'єктивно зіставити історичні факти. Малоросію, як царські блюдолизи й крутії перехрестили Україну після 1654 року аж до 1991-го, не відокремлювали од Росії. А до Переяславської угоди ні Малоросії, ні Росії не було в природі. Але імперська свідомість поета завадила йому подивитися на минуле незаангажованими царєфільством очима.

Так само й «революційний демократ» критик В. Белінський — ні сіло, ні впало — заявив: «Тільки з приєднанням

Малоросії до Росії туди «хлинула» цивілізація»... Це ж треба бути настільки засліпленим офіційною історією Росії, щоб не знати, що після 1654 року не до Києва, а до Москви (згодом і до Петербурга) відрядили професорів відомої у всій Європі Києво-Могилянської академії, щоб просвітити темний московський люд, адже там було справді «темне царство», і до Ломоносова (до речі, слухача Києво-Могилянки) не було вищих навчальних закладів.

Отож нічого дивного немає в тому, що в Росії советських часів з'явилося так багато породжених хворобливою уявою «першовідкривачів» — Ползунов, який ще до Уатта «придумав» паровоз, винахідник Попов, який нібито ще до Марконі відкрив радіохвилі, та ін. Однак такої вакханалії з першовідкривачами, як нині, в Росії ще не було. Академік Російської академії наук А. Фоменко видає книжки, де цілком серйозно ошелешує світ повідомленнями, що не було в історії Месопотамії, Межиріччя, Вавилону, навіть стародавніх Греції та Риму — все почалося з Росії. І взагалі цивілізоване життя на землі почалося від часу заснування Москви 1147 року. А доти все було морок і хаос. Уже ніхто не подивується, якщо з'явиться повідомлення, що першими на Місяці побували не американські астронавти, а ще в XII столітті Іванушка-дурачок на Змієві Гориничі літав туди на прогулянку. Дивна річ: історичне безпам'ятство одним народам, як нам, українцям, заважає нормально жити, а іншим — ніби сприяє. Ось скажімо, у відомій советській пісні співається: «Севастополь, Севастополь, неприступний для врагов...» Тим часом усі знають, що в 1855–1856 роках під час Кримської війни Севастополь окупували англо-франко-турецькі війська. А 1941 року місто захопили німецькі фашисти. А все одно — «неприступний для врагов...»

Поблизу Петербурга російські археологи шукають якусь Русь, яка була б старіша за Київську. Там уже побував російський прем'єр В. Путін: очевидно, для того, щоб дати пра-

вильний напрям пошукам, адже колишні кадебісти все знають... Смішно?.. Не скажіть: хто шукає, той завжди знайде. Або вигадас. І не випадково Русь (Київську) уже називають домосковською Руссю... То чого дивуватися, коли російський публіцист С. Марков заявив, що Запорізька Січ, Богдан Хмельницький — це все «рускоє». Та повернімося до малоросів.

Повторю думку, яку вже не раз висловлював: до малоросів зараховую не лише тих колишніх українців, що свідомо чи несвідомо відцуралися свого етнічного кореня, а й росіян, євреїв, представників інших національностей, які здавна живуть в Україні, але не вважають її своєю рідною землею — для них вона лиш «ета страна». І ще одне зауваження: малорос — це не тільки той українець, хто говорить російською мовою. Уже з'явилося чимало малоросів, які користуються українською або впереміш то російською, то українською (як, приміром, лідер комуністів П. Симоненко). Цим ніби хочуть сказати: мова — це лише засіб для спілкування і більше нічого. Кажуть: скільки людина знає мов, стільки разів вона людина. Думка цікава, хоч і небездоганна. Я доповнив би її так: хоч би скільки знав мов, але коли ти нехтуєш своєю, рідною, то ти — напівлюдина. Якби справді не мало значення, якою мовою розмовляють, думають і творять люди, то всі народи були б на одне лице — кому б це було цікаво? Після 1654 року в нас почалося й триває понині — то відкриті, за царизму, то приховані, за соціалізму й уже за часів незалежності, — зросійщення українського народу.

Українцям прищеплювали почуття меншовартості, втовкмачували, що їхня мова, історія, культура — другорядне і взагалі не варте уваги. Це тим легше було робити, що національну освіту було ліквідовано. Починаючи від царювання Петра I, регулярно заборонялися українська мова й театр. Українці, що бажали вчитися, мусили переходити на мову сусідньої держави. А далі — заплановані зваби дворянським званням, княжими і графськими титулами, престижними

посадами, нагородами — так українець перетворювався на малороса. І таких ставало дедалі більше. Водночас людей відлучали від національного кореня — культури, історії, що, по суті, означало геноцид духовності народу. За комуністичного режиму до цього геноциду додався Голодомор 1932–1933 років і масові репресії — переважно за «український буржуазний націоналізм». Практика царського режиму тривала: українців зваблювали престижними посадами, навіть найвищими (згадаймо М. Хрущова, Л. Брежнєва, О. Кириченка, М. Підгорного та ін.), і державними нагородами. Якщо до цього додати величезний вплив на денационалізацію українського народу т. зв. Української Православної Церкви Московського патріархату, що хазяйнує на нашій землі, то можна сказати: малорос став антиподом української нації й до 1991 року заважав українцям здобути свободу і незалежність своїй державі.

Перші відомі малороси, що зрадили свій народ, були козацькі полковники Палій і Ніс. Палій брав участь у Полтавській битві разом із запорозькими полками на боці узурпатора нашої волі Петра I, полковник Ніс провів через потаємний підземний хід головорізів Меншикова до оточеного ворогом Батурина. Звичайно, не забуваймо і Ярему Вишневецького, що перекинувся до поляків ще в XVI столітті.

Пригнічена малоросійством Україна ціле XIX століття мовчки страждала. І лише у 1917–1921 роках була створена Українська Народна Республіка. Але не змогла відбитися від більшовицьких агресорів: керівники Центральної Ради — видатний історик М. Грушевський і знаний письменник В. Винниченко, теж уражені малоросійством, розпустили мільйонну армію українців, що поверталася з фронтів Першої світової війни, замість того, щоб створити українську армію, яка б не дозволила будь-кому бешкетувати на нашій землі. На жаль, подібних прикладів багато.

Ось і в часи незалежності синдромом малоросійства уражені багато сучасних політичних і державних діячів, що незабаром дасться взнаки, та й уже дається. Національні демократи, які здійснили Демократичну революцію 1991 року, внаслідок чого Україна стала незалежною державою (формально), зігнорували мудре застереження нашого видатного поета й мислителя Євгена Маланюка: перша проблема, яка постане перед владою нової України, буде малоросійство. Бо, розтлумачував він, малоросійство — це завжди апіорі капітуляція, капітуляція ще перед боєм.

Після недовгого переляку 1991 року компартійна номенклатура, яка складалася з малоросів, очолила в центрі й на місцях процес побудови незалежної Української держави, щоб загальмувати його на довгі роки. Українського Вацлава Гавела в нас не знайшлося. І перші два президенти України були якраз із компартійної номенклатури — саме за їхнього правління (звичайно, під тиском Росії і США) було зліквідовано ядерний потенціал країни (до речі, третій у світі), створено абсолютно неправомірно Кримську автономію, що стала головним боєм Української держави. Пізніше Л. Кучма писав у свої книжці, що й «через тисячу років Україна буде вдячна Росії...» За що? За 350-річне колоніальне ярмо? Третій Президент Віктор Ющенко, який став лідером держави на хвилі Помаранчевої національно-демократичної революції 2004 року, найбільш український. Він не їздив регулярно, як його попередники, на поклони до Москви, послідовно боровся за визнання голоду 1932–1933 років Геноцидом українського народу, твердо тримав лінію на визнання ОУН–УПА патріотичною організацією, що боролася за незалежність України. Та всього цього мізерно мало для Президента, який би мав вивести Україну на національно-незворотний шлях державного розвитку.

На превеликий жаль, ліберальна політика «без берегів» Віктора Андрійовича обернулася проти України й проти

нього самого. Намагання Президента порозумітися з антиукраїнськими силами — меморандум, круглий стіл, «універсал» — лише розв'язали їм руки. Дійшло до того, що лідер комуністів П. Симоненко з трибуни Верховної Ради на весь світ прокричав: «Ющенко — воєнний преступник, і єво надо судить...» Так само регіонал В. Колесніченко безапеляційно заявив: «В. Ющенко будут судить после окончания президентской каденції...» Судити чи не судити політичного й державного діяча, може вирішувати тільки суд, а не будь-хто. Звичайно, за умови, що той суд справді незалежний.

Великий негативний вплив на українство має УПЦ Московського патріархату. Це один із центрів русифікаторства в Україні. Московські попи кажуть, що Київський патріархат неканонічний і тому незаконний. Забули, либонь, святі отці, що їхні предтечі за дорогі шкури й золото купили собі канонічність, а канонічність Української Церкви зліквідували, бо вже відбулася Переяславська зрада 1654 р. Сьогодні Патріарх Московський Кіріл, відвідуючи Україну, дозволяє собі погрожувати карою Божою тим українцям, що ходять до церкви Київського патріархату. Зрозуміло, тому що нинішня влада в Україні колінкує перед Москвою. Вона забула прадавню європейську традицію: чия держава, того й церква. У нас же ніби Українська держава? Чи влада не українська? Тому-то малороси уже на рівні підсвідомості змирилися зі своєю меншовартістю, гадаючи, що замість захищати свою честь і честь країни, в якій живеш, краще промовчати, як кажуть, аби чого не трапилося.

...Колись, у середині 90-х років минулого століття, віцепрем'єр з гуманітарних питань В. Семиноженко радісно заявив: «Закінчилися часи Мазепи, почалися часи Богдана Хмельницького». Зрозуміло, що академік мав на увазі не того Богдана Хмельницького, під проводом якого була здійснена патріотично-визвольна війна українського народу, а того, який 1654 року знову кинув у неволю Україну...

...2009 р. по телевізору часто лунали заяви команди В. Литвина, який балотувався на посаду Президента України: «Тільки Литвин може об'єднати Україну», «Тільки Литвин може вивести Україну з кризи», «Тільки Литвин може бути гідним Президентом України». Тоді ж Голова Верховної Ради В. Литвин, виступаючи по Московському радіо, з малоросійським ентузіазмом заявив, що він би хотів, аби російський Чорноморський флот був гарантом безпеки наших південних кордонів. Не вірю, що тодішній і нинішній голова ВР не розуміє: з російського флоту такий гарант нашої безпеки, як із вовка сторож біля отари овець. Гонитва за президентським кріслом надихнула В. Литвина ще на одну заяву: він повторив висловлювання інших малоросів про те, що, мовляв, нас ніхто не чекає в Європі, а тому треба чимшвидше бігти до союзу Росії, Білорусі й Казахстану... То куди «тільки Литвин» збирається повести нас — у чергову союзну кошару на чолі з Росією?! До речі, тоді більшість кандидатів на посаду Президента, як і В. Литвин, прогиналися перед Москвою, випрошуючи в неї підтримки. І нікому не соромно: бо малороси. Незабаром, перед виборами до ВР 2012 року, робитимуть те саме.

...У вересні 2008 р. наш Кабмін видав постанову, за якою в українських (!) школах учні й учителі на перервах й на території закладу мають спілкуватися державною українською мовою. Боже, який гвалт зчинили малороси: порушення прав людини, порушення Європейської хартії меншинних мов і т. ін. Особливо старалися регіонали, зокрема нардеп Ю. Мірошниченко. Перш ніж здіймати галас, нардеп від Партії регіонів мав би подумати: який приклад подають учителі своїм учням, коли на уроках розмовляють українською, а на перервах — російською? Дають зрозуміти учням, що українська мова — це неprestижно... То що це — порушення прав людини чи ні? І з такими державними діячами ми хочемо збудувати вільну й незалежну Україну?! До речі, у зв'язку з часто

безвідповідальними висловлюваннями окремих народних депутатів, державних діячів, політиків, ті, хто їх слухає, ризикують втратити віру в людство.

...Із лютого 2010 року в Україні внаслідок президентських виборів до влади прийшла Партія регіонів, а її представник В. Янукович став головою держави. Його успіх великою, а може, й вирішальною мірою забезпечив В. Ющенко, коли перед другим туром закликав виборців голосувати проти обох кандидатів — Ю. Тимошенко і В. Януковича, що фактично тоді означало поставити шлагбаум перед Юлією Тимошенко.

У Верховній Раді депутатська фракція Партії регіонів утворила коаліцію більшості — з комуністами (нарешті «акули капіталізму» порозумілися з захисниками гнаних і голодних) та захисниками народної партії В. Литвина. У цей час один із членів партії В. Литвина, не змигнувши оком, заявив, що «наша політична сила ні під кого не підлаштовується». І справді: ця «сила», як кажуть, не перевівши подих, передислокувалася з Демократичної коаліції до прямо протилежної. Така «принциповість», вочевидь, може відгукнутися партії В. Литвина на наступних виборах до ВР. Недарма пішли чутки про приєднання литвинівців до Партії регіонів.

Перші кроки нової влади були доволі промовисті.

Свій перший візит Президент України В. Янукович здійснив не до Москви, як очікувалося, а до Брюсселя. Але не для того, щоб потвердити євроатлантичну інтеграцію нашої країни, а навпаки — заретушувати її (трохи пізніше він заявить, що ця інтеграція вже неактуальна для України, оскільки вона позаблокова держава. Це, звісно, викликало оплески в Кремлі). І, зрозуміла річ, бурхливими оплесками й вигуками «браво» зустріли пропозицію української влади про продовження перебування російського Чорноморського флоту на території України ще на 25 років. Хоч до закінчення попередньої угоди залишалося 7 років.

Чого так поспішала українська влада? Тим більше, що обіцянка російської сторони знизити для українського населення ціну на газ від початку була непереконливою. Що дуже швидко й підтвердилося. Отож відповідь така: українські перемовники вочевидь переплутали оренду з подарунком. І не випадково опозиція назвала нову угоду зрадою національних інтересів. Одне слово, малороси вкотре колінкували перед Росією.

Отож нині, замість влаштовувати непереконливий судовий процес над экс-прем'єром Тимошенко, прокуратурі варто було б пильніше придивитися до тих же Харківських угод, до того, що відбувається в літакобудуванні й кораблебудуванні, в інших галузях промисловості, на які поклали око російські олігархи. Складається враження, що одного зовсім не чудового дня, тихо, без галасу змінять жовто-блакитні прапори на трикольорові стяги... Нинішній Президент нещодавно заявив: «Ми збудуємо сильну щасливу Україну». Звичайно, політики можуть говорити що завгодно — вони, як водиться, за свої слова не відповідають. Але припустимо, регіонали разом із комуністами й литвинівцями таки збудують нехай не таку вже «сильну та щасливу», але пристойну державу. Та ніколи не повірю, що держава буде українською, про яку мріяли й за яку боролися багато поколінь українців. Якщо Л. Кучма упродовж своєї десятирічної президентської каденції час од часу запитував себе й інших: «Що ми будемо?», то В. Янукович знає, що буде: він буде саме ту державу під назвою сильна Україна, в якій дедалі менше залишається українських реалій... Це вже буде не самостійна, а залежна від Москви держава. Російський капітал і далі приватизує українські великі промислові підприємства. Росія тисне на Україну, аби прибрати до рук газотранспортну систему. Те саме відбувається з літакобудуванням — у цій галузі Україна входить до десятки світових держав. Росія стала партнером України в добуванні газу на шельфі Чорного моря,

що є на території України. Одне слово, вуха північного сусіди стирчать скрізь на нашій землі, де можна чимось поласувати.

Та чи не найбільша небезпека чатує на українців у сфері гуманітарній, якій не надавав належної уваги жоден Президент України. Уперше за часи незалежності створено Громадську гуманітарну раду при Президентові України на чолі з самим Президентом (таке собі регіональне ноу-хау). Поки що ця рада нічим особливо не відзначилася, хіба що зауваженнями на адресу міністра освіти, науки, молоді і спорту Д. Табачника та заступника голови адміністрації Президента Г. Герман. За майже півтора роки було проведено аж два відкриті засідання гуманітарної ради. Результатів тієї роботи поки що не видно. І, щиро кажучи, мене не цікавить та рада, бо не вірю в її ефективність. Мене цікавить, що там роблять наші видатні поети І. Драч — перший голова Народного руху, другий — комуніст Б. Олійник. Адже нинішня влада ідеологічно, хоч і з різних причин, чужа їм обом. Якщо вони гадають, що можуть вплинути на якесь рішення Президента, то хай краще пригадають давню анекдотичну оповідку: підлеглі прийшли на нараду до начальника кожен з власною думкою, а пішли всі з однією — думкою начальника... Чудовою ілюстрацією до цього анекдота може бути випадок, що стався у Комітеті з державних премій імені Т. Г. Шевченка на початку весни 2011 року. Як відомо, Комітет більшістю голосів присудив престижну премію письменникові Василю Шклярю за роман «Чорний Ворон», присвячений героїчній і трагічній боротьбі українських селян проти советської влади у 20-х роках минулого століття. Коли було опубліковано Постанову Комітету про присудження Шевченківських премій, прізвища письменника там уже не було. Запитання: який сенс існування Комітету, на думку поважних членів якого влада просто не зважає.

І ще одне. На Всесвітньому конгресі українців, що відбувся в Києві 19–21 серпня 2011 року, Іван Драч виступив із про-

мовою, яка дала надію на повернення видатного поета до самого себе — патріота, борця за незалежну Україну. Взагалі запитань до нинішньої влади в наших громадян виникло чимало.

Своєрідною відповіддю на ці запитання є Лист до Президента групи інтелігенції на початку серпня ц. р. Автори заявляють, що вони підтримують рішучі кроки голови держави в напрямі розбудови незалежної України і запевняють, що такої ж думки більшість наших громадян. Цим словам можна було б повірити, якби не наростали протестні акції в Україні щодо тих чи тих дій влади.

Не коментуватиму докладно того листа. На думці советські часи, коли будь-який захід режиму вірні слуги партії, зокрема й чимало інтелігентів, вже схвалювали. А мені, як завжди в таких випадках, пригадалися гіркі слова Івана Франка: «Чому в нас так много відступників, чому відступництво нам не страшне?»

Перше, що приголомшує нині наших громадян і гостей з-за кордону, це справді дивовижа в цивілізованому світі: у незалежній Українській державі уряд проводить засідання не державною українською мовою, а мовою сусідньої Росії, прем'єр-міністр, два (було три) віце-прем'єри й деякі міністри її ігнорують. Тим часом мова, як відомо, не тільки засіб спілкування, а й суттєвий компонент свідомості людини, а також відіграє важливу роль у державотворенні.

Усьому цьому в нас на всіх рівнях суспільства не надається належного значення. Незрідка нас національно принижують, а ми мало не дякуємо за ласку та не кажемо: «Бог вам у поміч». У російських кінофільмах, надто у серіалах, як герой-українець, то неодмінно мовний покруч або просто негідник. Та ми й самі часто самопринижуюємося, компрометуючи себе.

У вересні цього року в РФ широко відзначали сторіччя від дня смерті внаслідок терористичного акту в Києві прем'єр-міністра П. Столипіна. Нині в Росії вшановують най-

реакційніших діячів минулого, аби лиш вони були великодержавниками і сповідували гасло «великої і неделімої отчизни».

Поклав квіти на могилу Столипіна й прем'єр-міністр України М. Азаров. За що ж така шана?

Не інакше як за те, що Столипін, ревний спадкоємець сумновідомого П. Валуєва («українського язика не було, нет і бить не может»), заборонив вживання навіть в обмеженому вигляді української мови у школах, заборонив товариства української «Просвіти», заборонив відзначати 50-річчя від дня смерті великого Кобзаря, був категорично проти надання Україні навіть обмеженої автономії. А ще сумновідомі «століпінські галстуки» (зашморги на шибеницях), ними карали борців із самодержавством, серед яких було чимало українців, та «століпінські вагони», якими українців вивозили подалі від рідної землі.

Отже, за такі «подвиги» українцям гріх класти квіти на могилу узурпатора. Не треба плутати праведне з грішним, а Київ з Калугою. І взагалі, чого б палким прихильникам Столипіна не перенести його прах, як, скажімо, Денікіна, на історичну Батьківщину?

Ось нардеп од Партії регіонів і водночас представник Президента у ВР Ю. Мірошниченко вирішив піднести сусідам вагомійший подарунок, аніж квіти: він подав на розгляд Верховної Ради законопроект про відбудову Десятинної церкви (невідомо за якими розрахунками) та спорудження цілого комплексу навколо храму і передати у володіння Московському патріархату.

Усе це за гроші українських платників податків. А тим часом ні Москви, ні її патріархату в часи спорудження і початку функціонування Десятинної не було й на світі. Ми щедрі, бо багаті? Але чого не зробиш з палкого бажання поцілувати «пантофлю папи», а точніше «кремлівський лапоть».

Та чого дивуватися з ініціативи нардепа Ю. Мірошниченка — його, вочевидь, надихає нинішня влада, яка нещодавно — ні сіло ні впало — надала звання Героя України митрополиту РПЦ Московського патріархату Володимиру (Сабодану). Справді, як співалося у відомій советській пісні: «У нас героєм становіться любой». Скоро й Кіріл Гундяєв, який активно пропагує «Русский мир», отримає цю відзнаку...

Згадаємо відому дисидентку і ніби прихильницю незалежної України Валерію Новодворську, яка, подібно до своїх земляків, почала вихваляти Столипіна, шкодуючи, що було знищено мало противників його реформ. Що це — політичний дальтонізм, а чи те саме бажання чмокнути лапоть?

А ось який подарунок до 20-річчя незалежності України придумав мер Одеси господін Костусєв. Той самий, який нещодавно в Києві очолював Антимонопольний комітет, а ще він заснував партію політики Путіна і мав улюблене гасло: «С намi Бог і Росія». Він розпорядився, аби документи йому подавали тільки російською мовою. І ще один почин народився в Одесі: в українських школах відкриватимуть російські класи, кажуть, є думка зробити всі школи в Україні двомовними. Як би порадив І. К. Білодід: його заповітна мрія про тотальну двомовність України почала втілюватися в життя! А ось які молодці малоросійські луганські чиновники. Кілька років тому вони було ввели в окремо взятому регіоні російську мову як державну. Суд скасував їхню самодіяльність. Та луганські чиновники не здаються. Нещодавно вони оголосили, що на їхній території вводитьься російська мова як регіональна, насправді — державна. Нинішня влада питаннями української державної мови не переймається.

І не дивно, що, як було повідомлено нещодавно на конгресі російської мови в зарубіжжі, який утретє відбувся в Києві, загальний разовий наклад російськомовних видань в Україні — 35 мільйонів примірників... Наклад українських

видань на цьому тлі просто жалюгідний. Переважно зросійщене українське телебачення, ледь животиє українське кіновиробництво, цілком зросійщений спорт, щодня, а в робочий час і щогодини порушується режим державної мови на всіх рівнях функціонування українського суспільства — і ніхто за це не відповідає? Нині у багатьох країнах світу російська влада разом зі своєю церквою проводить масштабну акцію «руській мір». Ясна річ, на якийсь успіх цієї акції у зарубіжжі Кремль не розраховує — там наївних обмаль. А ось у нас, в Україні, «п'ята колона» малоросів активно підтримує будь-які заходи Москви проти української національної самобутності. Тому нам треба протиставити агресивному на нашій землі «руському міру» «Український світ» з його духовними цінностями.

У США не приймають на державну службу людину, якщо вона не володіє державною мовою. У Франції судова кара чекає на того, хто без потреби вжив іноземну термінологію... У США під час вибору державної мови англійська переважила німецьку лише одним голосом, але ніхто не подає до Конгресу проектів про надання німецькій мові статусу другої державної. І країна спокійно живе й працює.

У нас же такий ентузіаст, як нардеп В. Колесниченко, подав до ВР близько тридцяти (а може, вже й більше) проектів про надання російській мові в Україні статусу державної. При цьому він не може не розуміти, до чого це призведе — до цілковитого занепаду і згодом зникнення української мови взагалі.

Принагідно скажу, що нардеп В. Колесниченко напередодні відзначення 20-ліття незалежності України заявив, що святкувати, мовляв, нічого: проїли все, що було в ССРСР, а тепер ще хочуть щось відзначати...

Справді, День Незалежності для мільйонів українців — день знаковий і винятковий у нашій історії, хоч влада всі роки турбувалася про себе, а не про нас. А ось В. Колесни-

ченку є чим пишатися. Хто він був до незалежності? Звичайний советський громадянин, а тепер виступає то з трибуни ВР, то по телевізору і повчає, як треба жити і що святкувати.

Ми втратили національну гідність: нас ображають, ганьблять Україну, її історію, а ми — принаймні чимало з нас — спокійно це слухаємо.

Згадаймо, як 2008 року на міжнародному саміті в Бухаресті тодішній президент Росії В. Путін ділився «мудрими думками» про Україну зі своїм зарубіжним колегою: «Вот Україна — разве это государство? У нас взяли немного земли, у Польши, объявили себя государством...» Тодішнє українське керівництво мовчки проковтнуло образу. Замість того, щоб оголосити Путіна персоною нон грата в Україні.

У травні 2011 року напередодні Дня Перемоги прем'єр Росії В. Путін, заохочений безкарністю, на великому зібранні в Москві видав чергову порцію образ нашому народу і нашій державі: «Ми перемогли би і без України». І неспростовний аргумент: «Потому что мы — народ победителей». І таке говорить один із керівників великої держави! І йому не соромно: увесь світ знає, що «народ-победитель» програв Кримську війну 1855–1856 років, російсько-японську війну 1905–1906 років, зазнав поразки у Першій світовій...

Невже для кадебістів вигадали іншу історію?

Міністерство закордонних справ України зробило обтічну заяву — і все. А прем'єр Росії знову заслуговував на персону нон грата. Бо образа мільйонів загиблих українських громадян — на таке блюзнірство мали зреагувати ООН та інші міжнародні організації...

...І зовсім свіжий факт: Вищий апеляційний суд України затвердив рішення Донецького апеляційного суду щодо скасування указу Президента В. Ющенка про надання борцям за незалежність України Степану Бандері й Роману Шухевичу звання Героїв України. Підстава сміхотворна: мовляв, Бан-

дера і Шухевич не жили на території незалежної України. Тоді такої країни не було.

Водночас щодо О. Береста, який разом з Єгоровим і Кантарією встановлював прапор перемоги на рейхстазі звання Героя, надане Ющенком, не заперечується. То що це за подвійні стандарти, навколо яких хочуть об'єднати схід і захід України, про що так голосно заявляє влада?..

Усе це наслідок того, що Україною усі роки незалежності керують переважно малороси. Через байдужість нинішньої влади до національного обличчя держави і очевидний проросійський вектор зовнішньої політики чимало українців розчаровані і пригнічені. Зате малороси активізувалися. Один із них заявив: «Я — українець, або малорос». А казати треба так: «Я — не українець, а малорос».

Якщо є малороси, то має бути й Малоросія, вирішили русотяпи. І заходилися розгортати агіткампанію за реанімацію давно почилиого в Бозі слівця «Малоросія». Одіозний міністр Уряду України Д. Табачник у російському релігійному журналі пише: «Малоросія — ніжність і повага до батьківщини історичної Русі».

Хоч давно відомо, що вислів «Мала Русь», а не Малоросія, виник у Константинополі десь у XIII столітті — його вживали, щоб одрізнити Малу Русь (Галицько-Волинську державу) од Великої Русі (Київської). Згодом цей вислів вживався і в нас. І ніякої Малоросії. І до чого тут ніжність і повага?

Але чого не зробиш, коли хочеться догодити великодержавникам — у їхніх руках малороси були і є могутньою зброєю проти України.

Пригадаймо, у советські часи симбіоз малороса і совка дав у висліді дивовижний тип людини-безбатченка: без родового коріння, без рідної мови, без національної самобутності — без усього того, що робить людину неповторною. Таких типів незрідка величали інтернаціоналістами.

І тому слова Євгена Маланюка про те, що «малоросійство — це капітуляція ще перед боєм» завжди актуальні. Не зайве згадати висловлювання героя італійського народу Дж. Гарібальді: «Ми створили Італію. Тепер треба створити італійську націю».

Ми теж ніби створили незалежну Україну... То наш обов'язок — створити, точніше, згуртувати українську націю — без малоросів-колаборантів, без усіх тих, хто тягне Україну назад, у болото Російської імперії.

Звісно, Українській державі набагато легше велося б, якби упродовж останніх 20 років західноєвропейська демократія без зволікань (у неї до нас є і цілком обґрунтовані претензії, і не дуже) прийняла Україну до ЄС і НАТО. Тоді б Росія ставилася до нас не як до колишнього сателіта, а як до рівноправного сусіда, партнера.

Але провідні європейські країни повелися в стосунках з Росією, як наші малороси, колінкуючи перед нею за поставки газу. Тим часом російські політичні яструби розгорнули шалену кампанію за відродження Російської імперії. Нестримно вихваляють ще донедавна кривавих упірів: царів і їхніх посіпак. Цар Микола II уже канонізований російською церквою як святий мученик. Уславлюються й інші вінценосні особи, і не тільки реакціонерами. Так, відома своєю боротьбою з мерзотами російського політичного життя Валерія Новодворська — ні сіло ні впало — почала вихвалити мудру государиню Катерину II. Усе виходить ніби за пародією Н. Коржавіна на московського князя Івана Калиту: «Бил ти с віду довольно протівен. // Сердцем подл. Но не в етом суть: // Исторічески прогресивен // Оказался твой жізненний путь». Думалося, що Валерії Іллівні вистачить свого царя в голові. Аж ні — мало: закортіло поїхати найждженою дорогою російських царєфілів.

Нині перед парламентськими виборами — 2012 в Україні багато мовиться про єдність народу, суспільства. Будьмо щи-

Анатолій Шевченко

рими перед собою й людьми: єдності в нас ніколи не було, нема й не буде, доки одна частина народу — українці — прагнутиме збудувати справді українську, сильну й незалежну державу, а друга — малороси — старатиметься догодити сусідній країні. З малоросійством, цією нашою історичною хворобою (Є. Маланюк), наголошу, у нас ніхто серйозно не боровся. У класичній українській літературі злегка висміювалися представники цього поріддя переважно за недолугість, мовну недорікуватість, але не більше. У советській літературі (О. Корнійчук) малороси — Часник та ін. — навіть підносилися як такі, що тягнуться до передової російської культури. А письменників, які нещадно висміювали малоросів (М. Куліш), просто знищили. Питання, порушене самим життям понад 80 років тому й сформульоване Миколою Хвильовим: «Україна чи Малоросія?», пече і вже випікає нам душу: ми дедалі глибше занурюємося у глухий кут малоросійства. Чи станемо врешті національно свідомими?

Отож справа така: або ми нарешті вб'ємо в собі малороса, або він зведе зі світу всю нашу націю.

*Слово Просвіти. — 2011. — 6–12 жовтня.
— Ч. 40 (625). — С. 3–4; 13–19 жовтня. —
Ч. 41 (626). — С. 4.*

ПОКЛИК НЕБА

Пам'яті Галини Блащук — дружини і друга, чемпіонки України, рекордсменки світу з парашутного спорту 1956 року, кандидата економічних наук, доцента.

Була пізня осінь 1944-го. І вдень, і вночі через Вінниччину до Західної України рухалися військові частини і бойова техніка. На броні одного танка серед солдатів сиділо вкрите шинеллю смагляве дівча з великими карими очима. Це була 15-річна Галя Блащук. Її підібрали неподалік од рідного села Мальчівці, що в Барському районі Вінницької області.

Як дівчинці пощастило умовити танкістів взяти її у надзвичайно небезпечну мандрівку, вона й сама не розуміла, навіть ставши дорослою. Галя розповіла танкістам, що в неї на фронті загинули батько й два брати, нещодавно покликали до війська й наймолодшого брата. Вона будь-що хоче з ним побачитися — невідомо, що буде далі... Чи то з жалоців, чи з захоплення хоробрістю дівчини командир танка дозволив їй їхати з ними до фронту, але, звичайно, не на саму передову лінію.

Коли прибули до місця призначення, танкісти через штаб фронту дізналися, де перебуває її брат Григорій. Григорій, побачивши рідну сестру в такому пеклі, не знав радити чи сваритися: «Що за бісеня в тобі сидить? Маму залишила непризволяще, сама полізла під кулі». «Не журися, брате, все буде гаразд — я зачарована. І з тобою все буде добре».

Другого дня Галя благополучно повернулася додому вже не на танку, а на машині. На згадку про ту пригоду в неї залишився шрам на стегні — нагріта броня пропекла блазенький одяг дівчини, залишила слід на все життя.

По війні, прослуживши ще кілька років, повернувся брат Григорій. Жартував: «Мене сестра заговорила від ворожої кулі». Галя була справжнім «дитям війни», як тепер кажуть.

По закінченні війни Галя далі працювала і вчилася. Після закінчення технікуму працювала бухгалтером у Білгороді-Дністровському, відтак була товаровознавцем у торговельній мережі Жмеринки.

1952 року вступила до Львівського університету на економічний факультет, захопилася легкою атлетикою, вело- і мотоспортом. Але її мрією були стрибки з парашутом. Закінчивши другий курс у Львові, Галина перевелася до Київського університету на той же факультет. Облаштувавшись, одразу подалася до столичного аероклубу.

Вольова й рішуча з дитинства, Галина Блащук не пасувала ні перед якими труднощами. Згадую, коли ми відпочивали на волинському озері Доброму двома сім'ями: ми з Галиною і сином, і наш друг Олександр Лук'яненко із сином. Пішли в ліс збирати гриби і заблукали. Що робити? «Я зараз дізнаюся», — сказала Галина. Підбігла до височезного дерева і вилізла на саму верхівку. Ми поглянули і в нас закрутилися голови. Тим часом Галя швиденько злізла і сказала: «Ходімо, я знаю як іти до озера». Таким відчайдухом вона була все життя... Успішно навчаючись, вона швидко оволоділа всіма тонкощами парашутного спорту.

1956 рік був для неї тріумфальним: вона стала чемпіонкою України і рекордсменкою світу з парашутного спорту. Характерно, що рекорд світу вона встановила, стрибаючи вночі з 1500 метрів на точність приземлення.

1957 року, закінчивши університет, почала працювати економістом в управлінні державних прибутків Міністерства фінансів, потім працювала у Раді з вивчення продуктивних сил України. Тоді ж успішно захистила дисертацію на звання кандидата економічних наук. Невдовзі перейшла працювати до Інституту підвищення кваліфікації керівних працівників і спеціалістів харчової промисловості України, стала доцентом. Віддала цій роботі 17 років. Не завжди їй там було добре. Так, за те, що читала лекції українською мовою (слухачі були

з різних республік), її було понижено на посаді. Галина своїм недобррозумливцям пояснювала: «Завжди я своїх слухачів запитую, якою мовою вам читати лекції російською чи українською, вони завжди відповідали українською, от і все. Не треба з цього робити політику».

Згадую: коли в нас народився син, Галина часто жартувала, знайомлячи малого з кимось: «А він уже має на своєму рахунку кілька стрибків з парашутом». Знайомі дивувалися. А Галина пояснювала, мовляв, вона кілька разів стрибнула з парашутом, не знаючи, що вагітна.

Припинивши виступи, Галина стала суддею змагань із парашутного спорту. За свою спортивну кар'єру вона здійснила близько 400 стрибків із парашутом, входила до складу збірних України і Союзу. Має медалі різного ґатунку: золоті, срібні, бронзові.

Крім спортивних досягнень, великою нагородою долі Галина вважала дружбу з видатними майстрами-парашутистами — Валентиною Матушинською, Володимиром Губським, Володимиром Бутовим, Валентином Глущенком, Владленом Тихоненком, інструктором Григорієм Мартиненком...

Але виявилось, про закінчення спортивної кар'єри говорити рано. Тим часом у країні почалася перебудова. Галина активно включилася в політичне життя: виступала на демократичних мітингах, брала участь у протестних маніфестаціях, конференціях і «круглих столах». 1990 року вона бере участь у перших демократичних виборах до місцевих рад. Її підтримує Народний рух України. Балотується до Київради і перемагає. Працюючи депутатом, обіймаючи важливу посаду, вона дбала у ті нелегкі роки про забезпечення киян продуктами харчування і одягом, а особливу увагу приділяла людям похилого віку і дітям.

На все життя Галині Яківні запам'ятався день 24 липня 1990 року: разом із колегами-депутатами вона взяла участь у піднятті біля будинку Київради першого в Україні жовто-блакитного прапора. Тут треба взяти до уваги: до проголошення незалежності нашої держави залишався ще рік.

Для Галини Україна була не просто місцем, де вона народилася і жила, а рідною до болю сердечного землею. У неї завжди були сльози на очах, коли слухала наш гімн «Ще не вмерли України...» або коли дивилася на герб-тризуб чи жовто-блакитний прапор. Галина Яківна не говорила про свій патріотизм, а просто була справжньою патріоткою незалежної України. Невипадково її батько в молодості був вояком армії Української Народної Республіки.

І — несподіванка. У червні 1990 року 65-річна Галина Блашук взяла участь у показових стрибках із парашутом біля с. Пирогове, де знаходиться Національний музей народної архітектури та побуту. Як правило, перед виступом спортсмени укладають самі свій парашут, Галина Яківна на це чомусь не звернула уваги. Її стрибок мало не закінчився трагічно. Парашутом було погано керувати, спортсменку занесло на територію музею, вона не приземлилася, а «приасфальтилася» й мало не загинула: в двох місцях зламала праву ногу, півроку лікувалася, але, слава Богові, вмілі хірурги допомогли, щоб вона не шкутильгала.

З 1994 року і до 2001-го працювала в аграрному університеті на посаді доцента. У 72-річному віці Галина Яківна припинила трудову діяльність через тяжку хворобу.

Тепер вона більше мовчала, ніж говорила. Інколи чисто по-дитячому усміхалася якимось своїм думкам і знову по-ринала в задуму.

17 січня 2011 року в Галини Яківни зупинилося серце. Поклик неба не полишав Галину до останніх її днів, бачачи на екрані телевізора парашутистів, вона жвавішала і ставала наче молодшою і схожою на бідове дівчисько, навіки закохане в рідні простори.

*Слово Просвіти. — 2011. — 24–30 березня.
— Ч. 12 (597). — С. 13.*

Суспільно-політичне видання

Анатолій Шевченко
Глухий кут малоросійства

Упорядники серії: Любов Голота, Євген Букет

Підписано до друку 10.08.2012. Формат 84x108/32. Гарнітура Cambria.

Папір офсетний. Обл.-вид. арк. 2,1. Ум.-друк. арк. 1,8.

ТОВ «Видавниче підприємство «Український пріоритет»».
01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 43-б. Тел/факс.+380 44 2359683.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції №4107 від 08.07.2011 р.

Видруковано:
ТОВ «Атопол». Київ, б-р. Лепсе, 4.